

DE STELTCLUUT 1973 (3): 41-44.

Deze tekst, gepubliceerd in het tijdschrift "De Steltkluut", 1973, werd in maart 2020 licht herwerkt. Ondergaande tekst lijkt 45 jaar later in zijn geheel onwezenlijk en onwettelijk. Het Verdronken Land vervult thans bijna geen functie meer als een broedplaats voor waadvogels. De oorzaak hiervan is door elkeen bekend.

EEN INVENTARISATIE VAN DE BROEDENDE STELTLOPERS IN ZEEUWS-VLAANDEREN (1966 - 1968) EN IN OOST ZEEUWS-VLAANDEREN (1971)

Gedurende de maanden april-juli 1966, 1967, 1968 en 1971 doorkruiste ik met mijn wagen vele keren Z.-VL., op zoek naar broedgevallen van de zo aantrekkelijke steltlopers. Hiervoor reed ik door een landschap meerdere duizenden kilometer, dat elke natuurliefhebber nauw aan het hart ligt. De bedoeling was een zo volledig mogelijk overzicht te krijgen van een belangrijk deel van de broedvogelstand van een gewest, dat aan voortdurende en snelle landschapswijzigingen onderhevig is. Nu aan het Atlasproject van Oost Z-VI. ijverig zal worden meegewerkt, bleek het nuttig de resultaten van deze tellingen te doornemen, alhoewel zij de absolute juistheid niet kunnen weergeven. Daarom mogen zij veeleer als een handleiding beschouwd worden. Zeker is ook, dat enkele interessante hoekjes de tellingen zijn ontgaan.

De tellingen omvatten volgende soorten: Scholekster (*Haematopus ostralegus*), Kleine plevier (*Charadrius dubius*), Strandplevier (*Ch. alexandrinus*), Grutto (*Limosa limosa*), Tureluur (*Tringa totanus*) en Kluut (*Recurvirostra avosetta*).

De werkmethode was eenvoudig. Elk gebied werd tijdens het broedseizoen zeker tweemaal bezocht, veelal drie of vier maal. Na elk bezoek werd een voorlopige telling aangevuld of verbeterd. De inventarisatie gebeurde voorzichtig: de broedplaatsen zijn zo weinig mogelijk betreden en naar nesten werd niet gezocht. Mits enige ervaring is uit het gedrag van onze steltlopers een duidelijke aanwijzing te krijgen omtrent broeden of niet broeden. Zeker kleeft aan deze voorzichtige methode een fout, maar deze weegt niet op tegen een verstoring, veroorzaakt door een onbedachtzaam optreden.

Van harte een dankwoord aan de heer van der Zande, die mij vriendelijk de resultaten van zijn Saeftinghe-onderzoek 1968 liet worden en aan de Heer van den Steen, die mij aantallen van de kreek Canisvliet en zijn omgeving opstuurde in een verslag. De heer Riemslog was in het bezit van enkele waardevolle inlichtingen over de broedvogelstand van de Braakman en omgeving. Aantallen van Saeftinghe waren te vinden in het werk van Sponselee (1971).

Volgende gebieden werden in de telling opgenomen:

Oost Z.- VI.:

Braakman, (buiten- en binnendijks, met vergaarbekken en kreekje van Mauritsfort);

Spuikom Terneuzen;

Spuitsvelden Terneuzen-Oost (I);

Spuitvelden aan baan Terneuzen-Sluis (I);
 Voormalige kreek van Philippine;
 Putten aan de glucosefabriek te Sas van Gent;
 Zwartenhoek;
 Spuitvelden en Grote Kreek van Axel.
 Kreek van Othene;
 Schorren van het Hellegat;
 Kreken te Boskapelle (Ruisende Gat), te Reuzenhoek (Polderse kreek) en te Vogelwaard (Koegat);
 Putting;
 Grote Vogel te Hengstdijk;
 Groot en Klein Eiland met Boskreek;
 Vochtige weiden tussen Grauw en Paal (I);
 Kreken van Grauw en Vlaamse Kreek (II);
 Schorren ten noorden van Kruispolder;
 Kreek van Zestig Voet.

(I) = Thans verdwenen;
 (II) = weken in 1971, dus abnormaal lage aantallen.

RESULTATEN

De Kievit was niet betrokken bij het onderzoek. Voor Bontbekplevier en Watersnip kreeg ik geen aanwijzing van broeden, alhoewel dit niet is uitgesloten, zeker voor de laatste. Deze tabel geeft het aantal broedparen (BP) aan.

A) Tellingen in Oost Zeeuws-Vlaanderen, 1966, 1967

Soort	Braakman	Saeftinghe	Overige gebieden	Totaal (afgerond)
Scholekster	18-23	230-250	16-18	265-290
Kleine plevier	2	9	9-11	20-22
Strandplevier	0	15	18-20	33-35
Grutto	18-20	23	31-38	72-80
Tureluur	35-40	300	45-50	380-390
Kluut	12-13	140-150	42-50	195-220

In deze tabel komt de onvervangbare waarde van de schorren van het Verdrongen Land van Saeftinghe goed naar voor tegenover het geheel van de broedende steltlopers in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Deze prachtige schorren herbergen meer dan 85% van de broedende Scholeksters, nagenoeg 80% van de broedende Tureluren en 70% van de broedende Kluten. Hoezeer het

waadvogelbestand van de Braakman slonk, moge blijken uit een vergelijking van de bekomen aantallen met deze verkregen in het begin van de jaren zestig (Suetens et al. 1961).

Onder de "Overige gebieden" die inde tabel vermeld staan noemen we als voornaamste broedvogels:

Voor de Scholekster: Groot Eiland 5-6 BP; Putting 3 BP.

Voor de Kleine Plevier: meerdere gebieden met 2 BP., zoals .spuikom van Terneuzen, spuitvelden van Axel, Groot Eiland.

Voor de Strandplevier: Spuitvelden Axel: 9 BP.; Hellegat: 5 BP.; spuitvelden Terneuzen-Oost: 3-4 BP.

Voor de Grutto: Groot Eiland: 18-23 BP.; Putting: 9 BP.

Voor de Tureluur: Polderse kreek: 9 BP.; Groot Eiland: 6-8 BP.; schorren Hellegat: 7 BP.; kreken van Grauw en Canisvliet: 4 BP.; Putting: 4 BP.

Voor de Kluut: Polderse kreek: 12-14 BP.; Groot Eiland: 10-13 BP.; spuitvelden Axel: 10-12 BP.

B) Tellingen in geheel Zeeuws-Vlaanderen

Voor 1968 verkregen we een telling voor geheel Z.-VL. voor de soorten Kleine Plevier, Strandplevier, Grutto en Kluut. De tellingen uit 1966 en 1967 gelden ook voor het gehele gebied, uitgezonderd voor Saefthinghe.

Soort	1968	1966 en 1967 (zonder Saefthinghe)
Kleine plevier	43 - 50	1966: 32 - 37 1967: 33 - 42
Strandplevier	34 - 40	1966: 3 - 10
Grutto	80 - 90	
Tureluur	--	1966: 160 - 185.
Kluut	310 - 330	1966: 150 - 170

Bespreking en vooruitzichten

Door de kennis van de evolutie van het broedende waadvogelstand in het verleden en meer nog, in het heden, kan een voorzichtig toekomstbeeld van de verschillende soorten worden vooropgesteld.

-Scholekster. Volgens onze nota's was de soort een minder talrijke broedvogel aan de kreken van het Zeeuws-Vlaamse binnenland op het einde der vijftiger jaren. Een toename van binnenlandse broedgevallen doen zich ook nu regelmatig voor in België (bijv. Turnhoutse Kempen). Is een toename niet te ontkennen, zo lijkt toch het voortduren van de stijging in de komende jaren twijfelachtig, omdat de zeer recente jaren geen stijging meer kunnen aantonen.

-**Kleine plevier** en **Strandplevier**. Beide soorten zijn zeer gebonden aan kunstmatig aangelegde, meestal tijdelijke terreinen. In 1966 broedden van de 32-37 BP. Zeeuws-Vlaamse Kleine plevieren (Saeftinghe niet meegerekend) 17-24 BP. op kunstmatig aangelegde terreinen en van de 34-40 BP. Strandplevieren in 1968 broedden 27-30 BP. op nieuw aangelegde spuitvelden. Blijven deze bestaan in hun min of meer originele toestand, zo mag verwacht worden dat de toekomst van beide soorten verzekerd blijft.

- **Grutto**. Deze broedt thans talrijker op de Putting en het Groot Eiland dan in het begin van de jaren zestig. Dit is ook zo voor de Braakman (één broedgeval vóór 1956) en voor Saeftinghe (Suetens et al. 1961); Maebe en Van der Vloet (1956). Zelfs in de laatste jaren blijft een algemene toename merkbaar en zeer waarschijnlijk zal deze zich in de komende jaren kunnen bestendigen.

-**Tureluur**. Voor deze zijn de buitendijkse schorren van groot belang in vergelijking met de binnendijkse terreinen. Een goede telling in deze laatste is niet altijd gemakkelijk, omdat een afgezonderd hoekje wel eens kan vergeten worden. Het bekomen aantal voor de binnendijkse terreinen is vermoedelijk daarom eerder aan de lage kant gelegen. Van de 380-390 BP. in Oost Z.-VI. geteld in 1967, waren 220-230 BP. op schorren te vinden, waaruit blijkt welke belangrijke rol de schorren van Saeftinghe in het vogelleven van Oost Z.-VI. betekenen. Ook de gehavende Braakmanschorren, met een tegen vroeger fel gedaald broedbestand (in 1971 14-17 BP.), zijn nog waardevol.

-**Bonte strandloper**. *Calidris alpina schinzii*. Spijts vroegere berichten heeft deze soort nooit op de Braakman gebroed. Reeds door Suetens et al. (1961) werd deze soort niet als broedvogel aangenomen.

Kemphaan. *Philomachus pugnax*. Het aantal broedvogels is sterk geslonken tegenover vroeger. Volgens Graaf Lippens (1954) "broedden enkele Kemphanen nog elk jaar te Axel en te Hulst". Nu is broeden hier vrijwel uitgesloten, zeer zeldzame broedgevallen niet te na gesproken. In 1966 en 1967 zag ik nog een broedverdacht wijfje te Zwartenhoek en in 1971 één op de Braakman. Door het geheimzinnig gedrag tijdens het broedseizoen, zijn de aantallen van deze soort moeilijk te bepalen.

Kluut. Een overzicht van het vroegere bestand in het binnenland zou zeer welkom zijn. Daarom durf ik mij niet wagen aan een vooruitzicht.

Steltkluut. *Himantopus himantopus*. Na de onvergetelijke invasie van 1965, waaraan elkeen een onuitwisbare warme herinnering zal behouden, zijn nog broedgevallen bekend uit 1966 op de spuitvelden van Axel (5 nesten) en te Saeftinghe (1 nest). Uit 1967 zijn bekend één nest te Axel, en betreffende West Zeeuws-Vlaanderen, 2 nesten te Oostburg en één tussen Oostburg en Aardenburg. Meer bijzonderheden zijn vermeld in een belangrijke studie van Voet (1969). Sindsdien kende ik nog een broedgeval te Zwartenhoek in 1972.

Besluit

Een vergelijking met het einde van de jaren vijftig en het begin van de jaren zestig toont aan dat het broedende waadvogelstand in Zeeuws-Vlaanderen en meer bepaald in Oost Zeeuws-Vlaanderen, het niet ongunstig stelt. Door de aanleg van spuitvelden en andere kunstmatig aangelegde terreinen is het bestand van Kleine plevier en Strandplevier toegenomen. Ook de Scholekster en de Grutto nemen toe. Voor de Tureluur en de Kluut is een vergelijking moeilijk, maar een nagenoeg gelijk bestand schijnt zich te behouden gedurende de laatste jaren.

Deze vaststelling kan evenwel moeilijk een aanleiding geven voor een doorgedreven optimisme. De Braakman heeft immers geleerd dat belangrijke wijzigingen van de biotoop, zoals het verwilderen van brede schelpen- en slikranden, samen met een verontrusting door recreatie, een ingrijpende verarming van het waadvogelbestand tot gevolg heeft. Plaatselijke verarmingen kunnen opgevangen worden door de schorren van Saefthinghe, die gezien hun uitgestrektheid als een waar buffergebied kunnen fungeren. Niet alleen om zijn dichte broedvogelbevolking maar ook omwille van deze bestemming zal het Verdrongen Land ons aller hoop en aandacht in de toekomst verdienen.

Literatuur

Lippens, L. 1954. Les Oiseaux d'Eau de Belgique. 2.éd. E. Vercruyse-Vanhove, Saint-André-lez-Bruges.

Sponselee, G.M.P. 1971. Om het behoud van Saefthinghe. Vogeljaar 19: 561-565.

Suetens et al. 1961. De avifauna van de Braakmanpolder. Giervalk 51: .64-113.

Voet, H. 1969. Een nieuwe beduidende vestiging van de Steltkluut, *Himantopus himantopus*, in 1967 aan de Beneden-Schelde, in verband met een kleine invasie in Europa. Giervalk 59: 3-30.

Jacques Van Impe,

Dr. Van de Perrelei 130,

B - 2140 - Borgerhout.